

Kovács Máté Alapítvány: tevékenyen a hazai könyvtárügy jelenéért és jövőjéért

Fotók: Kovács Máté Alapítvány

A Kovács Máté Alapítványt 1996-ban hozta létre Kovács Máté professzor (1906–1972) családja azzal az elsődleges céllal, hogy civil szervezatként a könyvtár szakos hallgatók tanulmányainak és a fiatal könyvtáros szakemberek tudományos pályájának támogatójává váljék. Célként a professzor emlékének és szellemi hagyatékának ápolása is bekerült az első alapító okiratba. A család az alapítványt működtető kuratóriumba meghívta az akkori könyvtáros tanszékek egy-egy képviselőjét, az első elnök Fülöp Géza, az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének vezetője volt. A kuratóriumban a családot kezdetektől fogva egészen tavaly bekövetkezett haláláig Kovács Máté professzor lánya, Kovács Ilona képviselte, aki mindvégig nagy kezdeményező-készséggel, aktívan vett részt a feladatok megvalósításában, valamennyi alapítványi rendezvény lelkes résztvevője, gyakran közreműködője volt, és hatalmas munkát végzett a Kovács Máté-hagyaték dokumentumainak szerkesztésében, sajtó alá rendezésében, digitalizálásának kezdeményezésében is. A jelenlegi kuratórium a legutóbbi alapítóokirat-módosítás során úgy döntött, céljai közé felveszi Kovács Ilona emlékének ápolását is.

Alapítványunk a kitűzött céloknak megfelelő támogató tevékenységét a 2000-es évek elején, Tóth Gyula elnöksége alatt azután kezdhette meg, hogy elnyerte a közhasznú szervezet címet. Anyagi lehetőségeinket a család által adott alaptőke és annak kamatai, valamint a tőlük azóta is rendszeresen

érkező támogatás biztosítja, mindezt könyvtáraktól, korábbi és jelenleg aktív könyvtárosoktól és a személyi jövedelemadó felajánlott egy százalékából érkező összegek egészítik ki. Alapítványunk első székhelye 2012-ig az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) volt, azóta a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK) fogadja be székhelyként rendezvényeinket.

Az első pályázati kiírások olyan könyvtár szakos hallgatóknak, PhD-hallgatóknak és oktatóknak szoltak, akik Kovács Máté életművével foglalkoztak, vagy olyan szakterületeken – pl. könyvtártörténet, könyvtárpolitika, könyvtárszociológia – kutattak, amelyekkel a professzor is foglalkozott. 2002 és 2017 között összesen nyolc könyvtár szakos hallgató pályázatát, két PhD-hallgató tanulmányainak költségeit és három könyvtár szakos oktató pályamunkáját támogattuk különböző ösztöndíjakkal. Az időszak pályázatai közül kiemelkedtek azok az összeállítások, amelyek Kovács Máté munkásságának korábbi bibliográfiáját egészítették ki a halála után megjelent forrásokkal, és az a PhD-disszertáció, amely a professzor munkásságának egyes időszakait dolgozta fel, emellett 2005-ben alapítványi honlapunk is pályázati kiírás nyomán készült el, és talált a későbbiekben gondos honlapszerkesztőre.

A 2006-os év azért volt kiemelkedően jelentős az alapítvány életében, mert a professzor születésének századik évfor-

dulójáról több rendezvényen is megemlékezhattünk. Az év kiemelkedő eseménye volt, hogy novemberben a professzor szülővárosában, Hajdúszoboszlón emlékkonferenciát tarthattunk. A konferencia előadásait A jövő a múlt és a jelen egyiségére épül címmel a Kovács Máté által egykor igazgatott debreceni egyetemi könyvtár támogatásával 2007-ben önálló kötetben jelentettük meg.

2011 májusában alapítványunk csatlakozott a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) és az Informatikai és Könyvtári Szövetség által Az év fiatal könyvtárosa cím elnyerésére meghirdetett pályázathoz – ösztöndíj formájú különdíj felajánlásával. Az együttműködési megállapodás szerint Az év fiatal könyvtárosa díj pályázatra történő felhívás minden évben úgy kerül megfogalmazásra, hogy abból kiderüljön: a díj mellett

„Az alapítvány anyagi lehetőségeinek mértékében a jövőben is tervezi pályázatok kiírását informatikus könyvtár szakos hallgatók és doktoranduszok számára ”

egy további érdemes pályázó különdíjat kaphat, melyet a Kovács Máté Alapítvány ajánl fel és finanszíroz. A különdíjra érdemes pályamunka kiválasztását „Az év fiatal könyvtárosa” díj kuratóriuma végzi, a kuratóriumi tagok között ott van alapítványunk képviselője is. A különdíjat Az év fiatal könyvtárosa díj átadásával azonos helyen és időben adjuk át: erre minden évben a MKE vándorgyűlésének nyitó plenáris ülése ad alkalmat. 2011 és 2024 között – egyetlen év kivételével – minden esztendőben adhattunk át különdíjat arra érdemes 35 éven aluli pályázónak, és büszkék vagyunk arra, hogy ma is mindannyian megállják helyüket a könyvtáros-társadalomban, sőt: közülük azóta többen a szakma vezető pozícióit töltik be.

Az alapítványnak a 2010-es évek elején az az újabb határozott célja fogalmazódott meg, hogy közönséget mond mindazoknak, akik hozzájárultak a professzor tevékenységének megértéséhez, és programját tovább vitték, újabb és újabb nemzedékekkel ismertették meg – 2012-ben így került sor a *Kovács Máté emlékének ápolásáért elnevezésű emlékplakett* alapítására. A kuratórium Galovich József celldömlői kerámiaművéstől rendelte meg a Kovács Máté arcképét és fényképeken is sokszor megörökített, jellegzetes kézmozdulatát ábrázoló plakettet. Az emlékplakett szabályzata szerint a plakettet minden évben a Kovács Máté november 11-i születésnapjára emlékező ünnepélyes kuratóriumi ülésen adjuk át, ahol – az egyéb programok mellett – elhangzik a kitüntetett laudációja, a kitüntetett pedig felidézzi Kovács Mátéval kapcsolatos gondolatait. 2012 óta szinte

minden évben sort kerítettünk az emlékplakett arra érdemes személyeknek való odaítélésére. 2016-ban a szabályzat módosításra került, azóta az emlékplakettet intézmények is megkaphatják. Így került átadásra a professzor születésének 110. évfordulóján az emlékplakett az évfordulós ünnepségeket szervező hajdúszoboszlói Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár számára, egy évvel később pedig a Kovács Máté életét és szakmai tevékenységét bemutató 45 perces film alkotógárdájának, az egri egyetem Média-informatika Intézetének ítélte oda a kuratórium a díjat.

A Kovács Máté Alapítvány 2019. május 31-i határozatával publikációs Nívódíjat alapított abból a célból, hogy Kovács Máté bibliológiai koncepciójának megfelelően a koncepcióban kifejtett részterületek megismerésére, népszerűsítésére és elmélyítésére vonatkozó publikált tanulmányokat jutalmazza. A jutalmazandó művek kiválasztására a kuratórium négytagú tanácsadó testületet kért fel, amelynek tagjai évről évre monitorozzák a hagyományos és elektronikus könyvtári és rokntudományi szakcsoport tanulmányait, felterjesztésük alapján a kuratórium dönt a jutalmazandó publikációról. A Nívódíj átadására minden évben a korábban már említett novemberi ünnepi kuratóriumi ülésen kerül sor, ahol a díjazott szerző röviden ismerteti publikációjának tartalmát. Az alapítástól eltelt időszakban négy alkalommal volt lehetőségünk a Nívódíj átadására. 2022-ben az elismeréshez a Könyvtárostaná-

rok Egyesülete Iskolai Könyvtári Különdíjjal csatlakozott.

A kuratórium tisztában van azzal, hogy a kulturális emlékezet napjainkban nemcsak hagyományos, nyomtatott kiadványokra, hanem digitálisan, elektronikusan elérhető szövegekre is támaszkodik, ezért sikeresen kezdeményeztük *Kovács Máté kandidátusi értekezése, A könyv és a könyvtár a magyar társadalom életében* című *antológia kéziratban maradt harmadik kötete* és a *Tudós tanárok – tanár tudósok* sorozatban megjelent, Bényei Miklós által Kovács Máté műveiből összeállított szemelvénygyűjtemény digitálizálását – ehhez az MTA KIK repozitóriumától és az OSZK Magyar Elektronikus Könyvtárától kaptunk hathatós segítséget.

Az alapítvány anyagi lehetőségeinek mértékében a jövőben is tervezi pályázatok kiírását informatikus könyvtár szakos hallgatók és doktoranduszok számára – a korábban összeállított *témakataszterek* teremtik meg ehhez az alapot. Pályázati úton megvalósítható szakmai kihívásnak tekintjük Kovács Ilona kéziratos hagyatékának és a család könyvtárának feltárását, feldolgozását. Továbbra is együttműködünk az MKE-vel Az év fiatal könyvtárosa különdíj átadásában, és folytatjuk a Nívódíjra alkalmas szakmai publikációk díjazását is.

Hangodi Ágnes

